

The Conflict of Custom Culture with Jurisprudence Associated with Women and Its Effect on the Family Lifestyle

Zahra Sadat Mirhashemi ^{1*}, Leila Samini ², Hoorieh Nademi ³

1. Assistant Professor, Department of Islamic Law, Faculty of Theology, Alzahra University, Tehran, Iran.

2. Assistant Professor, Department of Family Therapy (research), Women Research Center, Alzahra University, Tehran, Iran.

3. M.A., Department of Islamic Law, Faculty of Theology, Alzahra University, Tehran, Iran.

Citation: Heidarizadeh, N. (2023). The conflict of custom culture with jurisprudence associated with women and its effect on the family lifestyle. *Journal of Woman Cultural Psychology*, 14(56), 47-59.

<https://doi.org/10.22034/jwcp.2023.704891>

20.1001.1.20088426.1402.14.56.4.9

ARTICLE INFO

Received: 24.02.2023

Accepted: 25.04.2023

Corresponding Author:

Zahra Sadat Mirhashemi

Email:

z.mirhashemi@alzahra.ac.ir

Keywords:

Custom culture

Jurisprudence

Lifestyle

Abstract

The purpose of the present study was to investigate the conflict between custom culture and jurisprudence associated with women and its effect on the family lifestyle. The research universe was all the texts related to the conflict between custom culture and jurisprudence associated with women and its effect on family lifestyle. The research sample was the texts concerning the conflict of custom culture, jurisprudence and lifestyle in the family. The research was descriptive-analytical. The data was collected using the library method and note taking via index cards from jurisprudential and psychological sources. The data was analyzed through content analysis. The results showed that one of the major problems that threaten the social system was the existence of different and contradictory values and lifestyles that would be transformed to women and future generations. The change in patterns of consumption culture and reference patterns affected adherence reducing to religious and traditional values and weakening family relationships while through enculturation, lifestyle, and education, women's society could be made ready to accept rules and laws other than the custom culture they got used to it and believed it and would make ready them to change their tendency and thinking. Corrupted culture and customs caused the deprive of the society from the fruits of the religious and expert women presence, social crises and anomalies in the family, especially for women, the decline of women's dignity, and the loss of their rights and in some cases, led to the increase of sin and corruption in society. The transformation of values in the women of society provided a suitable platform for changes in the structure of cultural and social values.

Extended abstract

Introduction: Nowadays, ensuring the mental health of people in society is one of the most important issues of human societies, and, of course, it is clear that the culture and customary beliefs of the people of a society have a direct relationship with mental health and the lifestyle they choose to follow. In Islamic societies, although the understanding of Muslim customs and traditions is in many cases by the teachings of Sharia and morals and high human values, in some cases, the customary attitudes of the Muslim society and the Iranian society are different and opposite. The importance of paying attention to these conflicts is revealed when we know that customary beliefs such as laws play a significant role in creating and changing culture and its foundation, and in the event that customs agree with religious principles and values in formulating fair laws and regulations and maintaining citizenship rights and in other words. Baseless beliefs and abnormal customs contrary to Sharia standards in the family could cause serious impairments, especially to the psychological states, emotions, and status of women, and the lowest cost is the collapse of family members, both in the areas of family formation and consolidation. The study of the conflict between custom culture and jurisprudence associated with women and its effect on family lifestyle is necessary. So the purpose of the present study was to investigate the conflict between custom culture and jurisprudence associated with women and its effect on the family lifestyle.

Method: The research universe was all the texts related to the conflict between custom culture and jurisprudence associated with women and its effect on family lifestyle. The research sample was the texts concerning the conflict of custom culture, jurisprudence and lifestyle in the family. The research was descriptive-analytical. The data was collected using the library method and note taking via index cards from jurisprudential and psychological sources. The data was analyzed through content analysis.

Result: The results showed that one of the major problems that threaten the social system was the existence of different and contradictory values and lifestyles that would be transformed to women and future generations. The change in patterns of consumption culture and reference patterns affected adherence reducing to religious and traditional values and weakening family relationships while through enculturation, lifestyle, and education, women's society could be made ready to accept rules and laws other than the custom culture they got used to it and believed it and would make ready them to change their tendency and thinking. Corrupted culture and customs caused the deprive of the society from the fruits of the religious and expert women presence, social crises and anomalies in the family, especially for women, the decline of women's dignity, and the loss of their rights and in some cases, led to the increase of sin and corruption in society. The transformation of values in the women of society provided a suitable platform for changes in the structure of cultural and social values.

Conclusion: Lifestyle changes are closely related to the formation of people's culture, so the necessary knowledge about society's culture could be obtained by understanding society's lifestyle. Therefore, wide awareness of the conflicts existing in custom and the existing situation with jurisprudence and the desired and accepted Islamic situation and explaining their bad effects and damages and informing about the consequences of this

path, and trying to create and develop the knowledge of targeted people. It is necessary and inevitable to create the ability to understand Islamic rulings accurately and distinguish the customs approved by Shariah from the superstitions, traditions, and customs that are wrong but conventional in society. Because it is the duty of Muslim people and the Islamic society to prepare the ground and capacity to approve and accept customs based on Islam and oppose false customs by increasing awareness.

Author Contributions: Dr. Zahra Sadat Mirhashmi: brainstorming about the topic, guidance for collecting data, content analysis, submitting and editing the article, and corresponding author; Dr. Leila Samani: overall framework design, cooperating in content analysis; Horiyeh Nadami: collecting data and compiling primary content.

Acknowledgments: We would like to thank all the people who guided and helped us along this path.

Conflicts of Interest: The authors declared there is not any conflict of interests in the research.

Funding: A specific financial source such as a specific organization did not financially support this research.

تعارض فرهنگ عرف با احکام فقهی مرتبط با زنان و اثر آن بر سبک زندگی در خانواده

زهرا سادات میرهاشمی^{۱*}، لیلا ثمنی^۲، حوریه نادمی^۳

۱. استادیار، گروه فقه و مبانی حقوق اسلامی، دانشکده الهیات، دانشگاه الزهرا(س)، تهران، ایران.
۲. استادیار، گروه خانواده درمانی (پژوهی)، پژوهشکده زنان، دانشگاه الزهرا(س)، تهران، ایران.
۳. کارشناسی ارشد، گروه فقه و مبانی حقوق اسلامی، دانشکده الهیات، دانشگاه الزهرا(س)، تهران، ایران.

چکیده

هدف پژوهش حاضر، بررسی تعارض فرهنگ عرف با احکام فقهی مرتبط با زنان و اثر آن بر سبک زندگی خانواده بود. جامعه پژوهش کلیه متون مرتبط با تعارض فرهنگ عرف با احکام فقهی در مورد زنان و اثر آن بر سبک زندگی در خانواده می‌باشد. نمونه پژوهش متون تعارض فرهنگ عرفی، احکام فقهی و سبک زندگی در خانواده بود. پژوهش توصیفی-تحلیلی است. گردآوری اطلاعات با استفاده از روش کتابخانه‌ای و به صورت فیش برداری از منابع فقهی و روان‌شناسی جمع‌آوری شد. داده‌ها به صورت تحلیل محتوا مورد بررسی قرار گرفت. نتایج یافته‌ها نشان داد که یکی از عمده‌ترین مشکلاتی که نظام اجتماعی را تهدید می‌کند وجود ارزش‌ها و سبک زندگی متفاوت و متناقض است که به زنان و به نسل‌های آینده منتقل می‌شود. تغییر در نحوه الگوهای فرهنگ مصرف و الگوهای مرجع در کاهش پابندی به ارزش‌های دینی، سنتی و تضعیف روابط خانوادگی تأثیر داشته است اما به‌وسیله فرهنگ‌سازی، سبک زندگی و آموزش، می‌توان جامعه زنان را برای پذیرش احکام و قوانینی غیر از فرهنگ عرفی که به آن عادت کرده و آن را باور نموده‌اند، آماده نمود و گرایش و تفکر آن‌ها را تغییر داد. فرهنگ و عرف فاسد باعث محرومیت جامعه از ثمرات حضور زنان مؤمن و متخصص، بحران‌های اجتماعی و ناهنجاری در خانواده به خصوص بانوان، افت منزلت زن و ضایع شدن حقوق آنان و در مواردی افزایش گناه و فساد در جامعه را فراهم می‌کند. دگرگونی ارزش‌ها در زنان یک جامعه بستر بسیار مناسبی برای تغییرات ساختار ارزش‌های فرهنگی و اجتماعی را فراهم می‌کند.

کلیدواژگان: فرهنگ عرف، احکام فقهی، سبک زندگی.

مقدمه

تأمین سلامت روانی در همه‌ی زمان‌ها از اهمیت و حساسیت بالایی برخوردار بوده و یکی از اهداف عالی انسان است. فراهم کردن سلامت روانی مستلزم داشتن سبک زندگی (lifestyle style) سالم است. فرهنگ و باورهای عرفی افراد ارتباط مستقیمی با سبک زندگی آن‌ها دارد. نظام ارزشی متشکل از سنخ‌ها و گرایش‌های متعددی در افراد است که از طریق این گرایش‌ها سیستم نظام ارزشی فرد مشخص می‌شود (Bakhtiarifar & et al., 2017). باورهای عرفی، نقش به‌سزایی در ایجاد و تغییر فرهنگ و زمینه‌سازی برای آن ایفا می‌کنند؛ اگرچه عرف جامعه مسلمانان در موارد زیادی مطابق با آموزه‌های شریعت اسلامی، اخلاق و ارزش‌های والای انسانی است؛ اما در مواردی، نگرش‌های عرفی مسلمانان، متعارض آموزه‌های فقهی و قوانین حقوقی است. تکنولوژی نوین و رسانه‌های جمعی در بسیاری از کشورها از جمله ایران، ارزش‌های دینی، اجتماعی، فرهنگی و سبک زندگی زنان و خانواده را متحول کرده است. خانواده از مهم‌ترین نهاد‌های اجتماعی است که تأثیر مستقیم بر سلامت روانی افراد و انسجام جامعه دارد. هیچ جامعه‌ای بدون داشتن خانواده‌های سالم نمی‌تواند ادعای سلامت روان کند و هیچ‌یک از آسیب‌های روانی و اجتماعی بی‌تأثیر از خانواده پدید نیامده است (Emami & et al., 2018). تغییرات اجتماعی-فرهنگی در سطوح و ابعاد مختلف تغییرات عمده‌ای را در سبک زندگی افراد ایجاد کرده است. اصطلاح سبک زندگی نخستین بار توسط آدلر (Adler, 1932) روان‌شناس اتریشی استفاده شد؛ بعد از وی بود که توجه بسیاری از اندیشمندان حوزه‌های مختلف به سبک زندگی جلب شد و به تدریج سبک زندگی مفهوم وسیع‌تری پیدا کرد به گونه‌ای که در روان‌شناسی انسان‌گرا نیز مورد توجه بزرگانی چون مازلو (Mazlo)، آلپورت (Allport) و رولومی (Rollomay) قرار گرفت و بخش برجسته از درمان‌شناختی را تشکیل داد؛ تا جایی که هم‌اکنون برای تحلیل، پیش‌بینی و بالطبع کنترل و هدایت بسیاری از پدیده‌های اجتماعی، فرهنگی و روان‌شناختی مورد استفاده قرار می‌گیرد. طبق نظریه روان‌شناسی فردی آدلر سبک زندگی بر اساس تعامل‌های اجتماعی که در سال‌های نخست زندگی صورت می‌گیرد فرا گرفته می‌شود و چارچوب رفتارهای آتی می‌گردد. سبک زندگی شامل ارزش‌ها و برداشت‌های انسان‌ها در ارتباط با خود، دیگران و زندگی می‌باشد که در اصل روش خاصی برای پیش‌روی به سمت اهداف زندگی و غلبه بر مشکلات است (Corey, 2005). (Translated by Seyed Mohammadi, 2022)

باورهای بی‌اساس و عرف‌های نابهنجار و مخالف با احکام شرع در حوزه‌ی خانواده می‌تواند آسیب‌های جدی به خصوص به روحیات، عواطف، سبک زندگی و جایگاه زنان مسلمان وارد نماید؛ علاوه بر آن دستاویز خوبی برای اسلام‌ستیزی ایجاد می‌نماید. دگرگونی ارزش‌های فرهنگی، اجتماعی، اندیشه و ارزش‌های نوگرایانه و سبک زندگی در جوامع مدرن ارزش‌های سنتی را به چالش می‌کشند (Vatani & Saei, 2013). عرف جامعه چنان‌چه موافق با اصول و ارزش‌های دینی باشد در تدوین قوانین، مقررات عادلانه، حفظ حقوق شهروندان، پذیرش احکام و پایبندی به آن بسیار موثر خواهد بود. منظور از عرف جامعه و نگرش‌های عرفی، روش و نظری است که در اکثریت جامعه معمول و متداول شده است؛ اگرچه در برخی مناطق کشور سرایت نکرده باشد (Feiz, 2008). عرف نادرست در جامعه ایران، به‌خصوص در امور مهم بین‌المللی هم‌چون حقوق، جایگاه زوج و محکوم شدن فقه امامیه را خدشه دار خواهد کرد؛ حقوق زن و خانواده هر روزه با شبهات متعدد و جدیدی در مباحث حقوق زن در اسلام و ایران مواجه می‌شود. پژوهش‌هایی هم‌چون مقاله «نقش عرف در تفسیر حقوق مالی زوجین» توسط (Azimzadeh Ard- 2013) و مقاله «نقش عرف در حقوق همسران» توسط (Ibn Torab, 2010) انجام گرفته است که در همه این موارد به اثبات نقش کلیدی عرف در تعیین مصداق و میزان حقوق زوجین پرداخته شده است. در تعارض نگرش عرفی با احکام فقهی حقوقی، برخی امور مانند منع زوجه از صلح رحم به والدین، هم باطل شرعی و هم باطل عرفی است؛ برخی امور از نظر عرف باطل است در حالی که شارع آن را اجازه می‌دهد مانند دستمزد گرفتن زنان برای شیردهی به فرزند خود که به لحاظ شرعی مجاز هستند ولی عرف این کارها را ناپسند و باطل می‌داند. برخی امور نیز از نظر عرف باطل نیست اما از نظر شارع باطل است مانند الزام به تهیه جهیزیه توسط زوجه که هیچ مبنای شرعی ندارد ولی عرف به شدت آن را تایید و تاکید می‌کند. عرف‌ها مبتنی بر سبک زندگی

افراد، در زمان‌ها و مکان‌های گوناگون و در پی تحول رسوم و عادات متحول می‌شود (Ayazi, 2007)؛ به همین دلیل، نمی‌توان انتظار داشت، هر آن‌چه عرف باشد صحیح و منطقی است بلکه بسیاری از امور عرفی مبتنی بر تجربیات موقت است که در گذر زمان عدم صحت آن‌ها کشف می‌شود. لذا صحت و درستی نگرش عرفی، لزوماً مورد تأیید عقل و سیره عقلا قرار نگرفته است (Izadi Fard & et al., 2018). توجه به این نکته ضروری است که باید میان عرف ایران، و احکام فقهی اسلامی تفکیک قائل شد و به علل پیدایش عرف‌های زاویه‌دار و متفاوت از احکام فقهی و حقوقی و آثار پیدایش آن‌ها در زنان توجه نمود. در صورت عدم شناخت علل نگرش‌های عرفی باطل و آثار آن‌ها، به تبع واکنش صحیح و مناسبی در خصوص منع و مقابله با آن‌ها صورت نمی‌گیرد و به مرور زمان جای قانون را می‌گیرند. تغییر نگرش‌ها و ارزش‌های زنان نمایان‌گر نوعی شکاف فرهنگی رو به رشد است که نیازمند واکاوی روان‌شناختی و فرهنگی در زمینه‌های مختلف از جمله عرف، احکام فقهی، سبک زندگی و... می‌باشد. نتیجه رفتار غلط عرفی باعث می‌شود که ارزش‌های دینی، سبک زندگی، نظام خانواده و در نهایت جامعه خدشه دار شود؛ بنابراین، با توجه به مطالب ارائه شده هدف پژوهش حاضر، بررسی تعارض فرهنگ عرف با احکام فقهی مرتبط با زنان و اثر آن بر سبک زندگی خانواده می‌باشد.

روش

طرح پژوهش، جامعه آماری و روش نمونه‌گیری

روش این پژوهش توصیفی-تحلیلی است. جامعه پژوهش کلیه متون مرتبط با تعارض فرهنگ عرف با احکام فقهی در مورد زنان و اثر آن بر سبک زندگی در خانواده می‌باشد. نمونه پژوهش متون تعارض فرهنگ عرفی، احکام فقهی و سبک زندگی در خانواده بود.

روش اجرا

در این پژوهش، گردآوری اطلاعات با استفاده از روش کتابخانه‌ای و به صورت فیش برداری از منابع مکتوب فقهی و روان‌شناسی و پژوهش‌های پیشین جمع‌آوری شد. سپس داده‌ها به صورت تحلیل محتوا مورد بررسی قرار گرفت.

یافته‌ها

پس از تحلیل داده‌ها، دلایل باورهای بی‌اساس و عرف‌های نابهنجار و مخالف با احکام شرع در حوزه‌ی زنان و اثر سبک زندگی خانواده که طی سالیان دور شکل گرفته یا امروزه در حال شکل گرفتن هستند، به دست آمد که از جمله می‌توان به موارد ذیل اشاره نمود:

علل تعارض عرف با احکام فقهی و حقوقی زنان و اثر آن بر سبک زندگی خانواده

استحاله ارزش‌ها در زنان یک جامعه بستر بسیار مناسبی برای دگرگونی ساختار ارزش‌های فرهنگی و اجتماعی آن جامعه را فراهم می‌کند. پژوهش‌هایی که نگرش‌های متداول عرفی به حقوق زوجه در خانواده را با سنجه فقه امامیه مورد ارزیابی قرار داده‌اند تا به شناسایی مصادیق متعارض آن دست یابند، حداقل 16 عرصه متعارض میان نگرش عرفی به حقوق زوجه با فقه امامیه ذکر کرده‌اند. این موارد سه مقوله‌ی کلی حقوق مالی زوجه (از قبیل میزان مهریه، کیفیت و کمیت نفقه، الزام پرداخت جهیزیه و اجرت‌المثل کارخانگی)؛ حقوق غیرمالی زوجه (مانند انتخاب مسکن) و تعاملات زوجه با فرزندان (مثل شیردهی و کنترل تولیدمثل) بررسی شده‌اند (Mirhashemi & Sa-
mani & Nademi, 2022) برخی از این مصادیق به واسطه‌ی تلقی نادرست عرف، باطل شمرده نمی‌شوند در حالی که به لحاظ شرعی باطل و نادرست هستند و یا برعکس به لحاظ شرعی باطل شمرده نمی‌شوند اما نگرش عرفی آن‌ها را باطل محسوب می‌کنند. بنابراین، رابطه‌ی باطل در نگرش عرفی و باطل از دیدگاه فقه اسلامی عموم و خصوص

من وجه است؛ یعنی برخی امور، هم باطل شرعی و هم باطل عرفی هستند و برخی امور در نگرش عرفی باطل هستند در حالی که شارع آن‌ها را اجازه داده است. برخی امور نیز از نظر عرف باطل نیستند در حالی که از دیدگاه شارع باطل هستند (Muzaffar, 1984, Fazel Lankaran, 2017, Haeri, 1987). یافته‌ها در ارتباط با تعارض عرف با احکام فقهی، حاکی از وجود حداقل 4 دلیل ناظر بر ایجاد این تعارض است، حکومت‌های مستبد و ظالم، تحجر و جمودگرایی، پدیده‌ی روشن‌فکری و موضع انفعالی جوامع اسلامی در قبال فرهنگ غربی می‌باشد؛ شهید مطهری می‌نویسد: «از نظر اسلام، حقوق و حدود زن در جامعه‌ی امروز علاوه بر جنبه‌ی عملی، جنبه اعتقادی نیز پیدا کرده است. یعنی باورهای بی‌اساس اجتماع، عین متون اسلامی دانسته شده و فلسفه‌ی دستورهای واقعی اسلام توضیح داده نشده و در نتیجه، مقررات اسلامی در مورد زن وسیله‌ای برای تبلیغ علیه اساس اسلام شده است» (Motahari, 1999). ریشه بسیاری از مشکلات فرهنگی وجود حکومت‌های مستبد غیر دینی و یا ضد دین است که باعث به وجود آمدن فساد اخلاقی، رکود و عقب ماندگی فرهنگی در جامعه می‌شوند. در حکومت‌های مستبد، حاکم خود محور مستبد، هر آن‌چه را که به ذهنش می‌رسد، قانون تلقی می‌کند و از این رو پایه‌گذار عرف‌های بی‌اساس و غیر شرعی می‌شود (Amini, 1999). تفکرات خشک و جمودی، باعث افراط در دین و باعث اختلاط برخی از احکام دینی با آداب و سنت‌های ناصوابی که بعضی ریشه در جاهلیت نخستین دارد، شده‌اند. بزرگ‌ترین خدمت به اسلام این است که احکام دین مشکل جلوه داده نشود؛ بدترین خیانت به دین این است که گفته شود انجام دادن احکام دین، غیر عملی است (Fatahizadeh, 2008).

در پرتو حاکمیت نظام دینی، می‌توان نمودهای کاملاً خرافی سنت‌های غیر اصیل را محو کرد، برای مثال، طرح بی‌سواد ماندن زن به عنوان سنت اسلامی یکی از مظاهر این نگرش افراطی است. هم‌چنین باورهای ناصحیح بسیاری با نام دین تحمیل می‌شود که باعث اختلاط فرهنگ و دین و عرف نادرست مانند ازدواج تحمیلی و خشونت علیه زنان، می‌شود. وجود عادت‌ها و سنت‌های خرافی و غیر اصیل که به عنوان دین و مکتب رواج یافته است، یکی از دلایل مهم نفوذ افکار و عقاید روشنفکرانه و در برخی موارد متخذ از فرهنگ غربی است که به فرهنگ اسلامی-ایرانی تحمیل شده و در حال گسترش و تعمیق است؛ تا جایی که این امر به طور مستمر باعث شکل‌گیری جریان‌های متعدد روشنفکری در خصوص حقوق زن و خانواده در جوامع اسلامی شده است. یکی از عمده‌ترین مشکلی که نظام اجتماعی را تهدید می‌کند وجود ارزش‌ها و سبک زندگی متفاوت و متناقض است که به زنان و به نسل‌های آینده منتقل می‌شود؛ این تغییرات چشمگیر به طور محسوس در نحوه الگوهای فرهنگ مصرف و الگوهای مرجع به کاهش پایبندی به ارزش‌های دینی و سنتی، تضعیف روابط خانوادگی یا شکاف بین نسلی مشهود است. بسیاری از این جریان‌ها و گروه‌ها، گوهر وجودی زن را در جهت امیال نفسانی و گاهی در جهت منافع سیاسی خود استفاده می‌کنند و ناهنجاری‌های غرب را به عنوان نشانه‌های تمدن رواج می‌دهند و کم‌کم رواج این مدل‌ها و مدهای غربی و تبدیل آن‌ها به عرف جامعه، موجب تعارض عرف با احکام شرعی می‌شود (Abbasi, 2007). در حال حاضر، فرهنگ غرب به عنوان فرهنگ پیشرو و الگو، با استفاده از تمام امکانات تبلیغی و با برنامه ریزی، به اعماق جوامع اسلامی راه یافته و حیات اجتماعی بلکه خانوادگی را تحت تأثیر قرار داده است. فرهنگ غربی با در دست داشتن ابزارهایی چون ماهواره و رسانه به ترویج فرهنگ خود پرداخته و متأسفانه انفعال و عقب نشینی فرهنگ جوامع اسلامی، باعث چنین باوری شده که سیادت و برتری با فرهنگ غرب است. همین امر موجب گرایش سریع عرف جوانان به پذیرش و باور فرهنگ‌های غربی و جایگزین نمودن آن‌ها در تمام عرصه‌های اجتماعی و به خصوص خانوادگی به جای آموزه‌های اسلامی و فقهی شده است؛ از نظر اسلام، زن‌ها و عوامل ژنتیکی، نقش عمده‌ای بر نگرش‌های حاکم بر زندگی انسان دارند. براساس برخی از روایات، وجود اخلاق خوب در انسان، نتیجه تولد از والدین کریم است. اخلاق نیک انسان در بزرگسالی به دلیل بزرگواری و اصالت خانوادگی اوست. بنابراین اصالت خانوادگی، سبک زندگی فرد را تحت تأثیر قرار می‌دهد. خانواده از طریق دو عامل کارکرد خانواده در رابطه با فرزندان و سبک زندگی رایج در خانواده بر نوع زندگی آن‌ها تأثیر گذار می‌باشد. اگر سبک زندگی در خانواده‌ای ناسالم بوده و انجام رفتارهای پرخطر در آن رایج باشد؛ این رفتارها بدون تفکر در فرزندان نهادینه شده و تغییر آن

کار آسانی نخواهد بود این طیف وسیع در تاثیر گذاری حاکی از اهمیت تاثیر نحوه کارکرد خانواده در سبک زندگی فرزندان می‌باشد (Mohammadi & et al., 2017).

قرآن کریم تعصبات را عامل اصلی عدم ایمان آوری می‌شمارد و در آیات بسیاری از جمله آیه ۱۷۰ سوره بقره، آیه ۷۸ سوره یونس و آیه ۵۲ و ۵۲ سوره انبیاء به این مسئله تأکید داشته و بارها به آن اشاره کرده اند. هم‌اکنون نیز در جوامع پیشرفته، تعصب جاهلانه موجب آمیختن خواسته‌های بشری در مقابل حکم الهی است. منشاء عصبیت جاهلانه، عادات و سنت‌های برجای مانده از اجداد و پدران است که جز عدم انقیاد و عدم تسلیم در برابر حکم الهی حاصلی نداشته است (Shabanpur & Basharti, 2015).

تحقیقات روان‌شناختی نشان داده که دین داری و معنویت می‌تواند در برابر گرایش‌ها و باورهای نادرست سد محکمی باشد. معنویت از طریق افزایش خودکنترلی، برقراری نظم اخلاقی و تعهدات اخلاقی می‌تواند به کاهش تعصبات فرهنگی در جامعه و حفظ سلامت روان کمک کند هم‌چنین سبک زندگی چنان‌چه همراه با سلامت روان باشد به ایجاد نگرش مثبت کمک می‌کند و در نتیجه سلامت روانی و جسمی را تأمین می‌نماید (Husain & Anas, 2016). سبک زندگی بر اساس همدلی، مسئولیت‌پذیری، همکاری و سهیم بودن بر اساس علاقه اجتماعی شکل می‌گیرد. از نظر آدلر علاقه اجتماعی نشان دهنده سلامت روانی است. علاقه اجتماعی می‌تواند به عنوان توانایی همکاری با دیگران تعریف شود. نهاد خانواده در شکل‌گیری سبک زندگی خانواده نقش مهمی را بر عهده دارد. علاقه اجتماعی وضعیت طبیعی گونه انسان و چسبی است که جامعه را به هم می‌چسباند. افزایش علاقه اجتماعی سرآغازی به سمت حرکت مثبت می‌باشد (Dinkmeyer & et al., 2016).

آثار و آسیب‌های عرف‌های متعارض با احکام فقهی زنان و سبک زندگی خانواده

عرف فاسد و خلاف مذهب، موجب رشد تفکرات زنانگی تندرو می‌شود. یکی از عوامل زمینه‌ساز در به‌وجود آمدن دیدگاه زنانگی، همین برداشت‌های اشتباه از اسلام بوده یا به بیانی دیگر بد عمل کردن دستورات دین در حوزه‌ی زن و خانواده می‌باشد؛ یکی از اصلی‌ترین عوامل تمایل به تفکرات زنانگی، ظلمی است که بر اساس عرف‌های رایج خلاف آموزه‌های فقهی در جوامع اسلامی، در حق زنان روا شده است (Rabbani Isfahani & Behjat, 2015). این در حالی است که آموزش‌های اسلامی هرگز با چنین رفتارهایی موافق نیست. در بسیاری از موارد، برخی مردان با تزیین حقوق زنان و سوءاستفاده از قوانین اسلام باعث چنین نگرش‌های منفی نسبت به اسلام می‌شوند (Jokar, 2012). ضروری است، چهره‌ی اسلام با اعتقادات ناب اسلامی به‌درستی به جامعه تفهیم گردد و واجبات و وظایف و تکالیف فقهی و حقوقی به صراحت تبیین و تبلیغ شوند، تا از اعمال سلیقه‌های شخصی و عوامانه به نام دستورات و احکام شرعی و اسلامی در مسائل مختلف به‌خصوص خانواده جلوگیری شود. پیگیری جدی این روش، می‌تواند از رو آوردن اشخاص به سوی عقاید انحرافی و تفکرات التقاطی و تندروی‌های بی‌مورد جلوگیری نموده و ظرفیت متفکرین و فعالان عرصه اجتماعی را به سمت فعالیت برای اجرای گسترده آموزه‌های اخلاقی و انسانی فقه اسلامی و اجرای وظایف و تکالیف قانونی هر عضو خانواده هدایت کند (Pishgahifard & Qudsi, 2010). از دیگر عوامل خطرآفرین برای جامعه اسلامی این است که سنت‌ها و عادت‌های تحمیلی اجتماعی با احکام و شریعت راستین اسلام اشتباه گرفته شود؛ در بسیاری از موارد، این‌گونه سیره‌های تاریخی کهن مربوط به اسلام نیستند و اغلب آن‌ها عادات اجتماعی هستند که گاه و بی‌گاه توسط عده‌ای پدیدار شده و سپس به واسطه قدرت و سیطره آنان، به مرور گسترش یافته و در ژرفای خلق و خوی یک جامعه جاگرفته‌اند و به گونه‌ای قداست یافته‌اند که ترک آن، عمل ناپه‌نجار اجتماعی و غیرشرعی تلقی شده است (Muzaffar, 1984).

از آن‌جا که یکی از نمودهای عرف جاهلانه و متعارض با فرهنگ فقه اسلامی در حوزه خانواده، در نهایت محدود کردن زنان و فعالیت اجتماعی آن‌ها است؛ از این رو، عرف فاسد، موجب محرومیت جامعه از ثمرات حضور زنان مومن و متخصص می‌شود. در حال حاضر، بسیاری از مشاغل خاص و بااهمیت، مستلزم حضور زنان بوده و فعالیت بانوان را در آن عرصه می‌طلبد؛ همان‌طور که در تاریخ اسلام نیز نمونه‌هایی از حضور بانوان در عرصه‌های اجتماعی مشاهده

شده و حتی دختر پیامبر (ص) برای دفاع از اسلام و ولایت در ملاعام حاضر شده‌اند. در انتهای آیه‌ی 19 سوره‌ی نساء با این تعبیر «فَعَسَىٰ أَنْ تَكْرَهُوا شَيْئًا وَ يَجْعَلَ اللَّهُ فِيهِ خَيْرًا كَثِيرًا» به طور کلی خطاب به مردان می‌توان گفت چنین القاء شده است که اگر نمی‌پسندید که زن‌ها از حیات اجتماعی صحیح و سالمی برخوردار باشند، بدانید که این کراهت‌تان نارواست و شاید خداوند خیر فراوانی در این کار قرار داده باشد (Javadi Amoli, 1999).

عرف فاسد موجب ایجاد بحران‌های اجتماعی، روان‌شناختی و ناهنجاری در خانواده‌ها می‌شود. پیروی از عرف‌های غلط به جای احکام راستین اسلام و عدم توجه به موقعیت جهانی زنان و وضع قوانین ناکارآمد و سطحی و بر اساس چنین عرف‌هایی، باعث می‌شود افراد نسبت به دین سوء ظن پیدا کنند و از اسلام و راه راست دور شوند و در نتیجه اعمالی را مرتکب شوند که نه تنها آن‌ها را نجات نخواهد داد بلکه پیامدهای بسیار منفی مانند افزایش آمار طلاق، شیوع فساد و بی بند و باری‌های اخلاقی، استفاده ابزاری از زنان، گسترش ازدواج‌های غیررسمی و نامشروع و غیره بر خانواده‌ها خواهد داشت که بحران‌های سنگینی در جامعه ایجاد خواهد نمود. خانواده در تمام فرهنگ‌ها کانون شکل‌گیری هویت فردی است؛ هم‌چنین خانواده حافظ اصلی سنت‌ها، هنجارها و ارزش‌های اجتماعی است و بستری برای بروز و ظهور عواطف انسانی و پرورش اجتماعی است (Banifatemeh & Taheri, 2009). یکی از عوامل تاثیرگذار بر خانواده سبک زندگی است. در واقع سبک زندگی نمودی از جهت‌گیری و عادات روزانه است. تغییرات در سبک زندگی با شکل‌گیری فرهنگ مردم رابطه نزدیک دارد بنابراین شناخت لازم در مورد فرهنگ جامعه از طریق شناخت سبک زندگی آن جامعه به دست می‌آید (Manouchehrabadi & et al., 2017).

تقابل با عرف‌های ناصواب، در سال‌های اخیر شیوع فراوانی پیدا کرده و خانواده را با تحولات و تهدیدهای جدی مواجه کرده است. بالا رفتن سن ازدواج، رشد روزافزون طلاق، افزایش اضطراب در روابط زن و شوهر، افزایش اعتیاد، فرار دختران، بزهکاری نوجوانان و جوانان که نشان از کاهش کارآمدی خانواده دارد؛ غافل شدن از ارزش‌هایی چون مادری و همسری و گاه حمله کردن به این ارزش‌ها و از آثار و پیامدهای سوء غلبه چنین فرهنگ‌هایی در کشور است (Fahimi, 2009).

راهکارهای اجرای صحیح احکام و اصلاح عرف جامعه و سبک زندگی در خانواده

سبک زندگی سالم و کیفیت زندگی مطلوب و ارتقای سطح سلامت روانی از نیازهای ضروری تمام انسان‌ها است؛ سبک زندگی به عنوان راهبردهای اصلی برای حفظ سلامت افراد می‌باشد؛ چالش قرن جدید زندگی با کیفیت برتر می‌باشد. پژوهش‌ها نشان می‌دهد که کاربرد الگوهای رفتاری مثبت در قالب سبک زندگی در ارتقای سلامت فردی موثر می‌باشد. طبق سازمان بهداشت جهانی، سبک زندگی ترکیبی از الگوهای رفتاری و عادات فردی در سراسر زندگی است که در پی اجتماعی شدن به وجود آمده است. بنابراین سبک زندگی پدیده‌ای چند وجهی است که تمام جنبه‌های روزمره‌ی انسانی از قبیل آداب و رسوم، کار، روابط اجتماعی، طرز تفکر، رفتار، احساسات و عواطف را در بر می‌گیرد. سبک زندگی، عقاید و فرض‌های اساسی است که فرد از طریق آن‌ها واقعیت خودش را سازمان می‌دهد به عبارتی سبک زندگی روش خاصی برای پیش‌روی به سمت اهداف زندگی و غلبه بر مشکلات است (Corey, 2005, Translated by Seyed Mohammadi, 2022). سبک زندگی یکی از عوامل تعیین‌کننده در سلامت فرد محسوب می‌شود. به وسیله‌ی سبک زندگی، فرهنگ‌سازی و آموزش، می‌توان یک جامعه را برای پذیرش احکام و قوانینی غیر از فرهنگ عرفی که به آن عادت کرده و آن را باور نموده‌اند، آماده نمود و گرایش و تفکر آن‌ها را تغییر داد. برای مثال، با توجه به آیه‌ی ۷۰ سوره‌ی اسراء، زن انسانی با کرامت است و بنی آدم شامل هر دو می‌شود. زن انسانی مستقل و کامل است که در زندگی خانوادگی شریک مرد است، خداوند در آیه‌ی ۱۸۷ سوره‌ی بقره، زن و شوهر را لباس یک‌دیگر دانسته است. پس با مراجعه به کتاب و سنت می‌توان افکار مسلمانان را درباره‌ی شخصیت و جایگاه زن تصحیح کرد (Amin, 1899). تمامی حقوق افراد خانواده باید دارای ضمانت اجرا باشد؛ زیرا، حقوقی که ضمانت اجرایی ندارد، رفته رفته به فراموشی سپرده می‌شود و در نهایت همان عرف و عادت جامعه و فرهنگ مردم، منبع عمل آنان قرار می‌گیرد؛ عرف و عادت‌هایی که خلاف شرع و مذهب باشد و مطابق با اخلاق نباشد،

آسیب‌های بسیاری به خانواده و جامعه وارد می‌کند. حقوق افراد باید با دلیل عقلی و نقلی معتبر اثبات شوند و در نهایت در محافل رسمی قانون‌گذاری، به صورت مواد و تبصره‌های حقوقی و قانونی تصویب شوند و به صورت قاعده حقوقی با رعایت تمام خصوصیات و ویژگی‌های آن درآیند (Katouzian, 1996). اگر زنان از حقوق و تکالیف خویش آگاهی کامل داشته باشند، موجب می‌گردد در انجام تکلیف و اعمال حق‌شان کوشاتر باشند. مناسب است در مدارس و دانشگاه‌ها دروس ضروری در خصوص فقه و حقوق خانواده ارائه شود که در آینده برای فرزندان کاربرد داشته باشد و به دختران و پسران، همسران و مادران و پدران آینده حقوق و تکالیف شرعی و قانونی‌شان را در حوزه خانواده در کنار رعایت اخلاق و گذشت که عامل پیوند مستحکم اجتماع خانواده است با آموزش‌هایی شیوا و به روز القاء نمود؛ به خصوص در مورد حقوق دختران و زنان که حق تحصیل و دانش‌اندوزی، حق حضور در مجالس پند و اندرز و فعالیت‌های اجتماعی و سیاسی را داشته باشند چون این امر موجب تحول و دگرگونی موقعیت و جایگاه زنان خواهد بود و چه بسا تصدی برخی مشاغل برای زنان در جامعه‌ی امروز، تنها حق نیست بلکه تکلیفی در عرصه‌ی فرهنگی، سیاسی، اجتماعی و روان‌شناختی است. برای عدم تضييع حقوق اعضای خانواده، چاره‌ای جز هماهنگی قوه‌ی مقننه و مجریه و نیز نظارت و قضا و داوری صحیح و به‌هنگام قوه قضائیه نیست؛ در غیر این صورت، تئوری محض، جامعه را ایده‌آل نمی‌کند (Javadi Amoli, 1999).

بحث و نتیجه‌گیری

طبق یافته‌های به دست آمده، یکی از عمده‌ترین مشکلی که نظام اجتماعی را تهدید می‌کند وجود ارزش‌ها و سبک زندگی متفاوت و متناقض است که به زنان و به نسل‌های آینده منتقل می‌شود؛ این تغییرات چشمگیر به طور محسوس در نحوه الگوهای فرهنگ مصرف و الگوهای مرجع در کاهش پایبندی به ارزش‌های دینی و سنتی، تضعیف روابط خانوادگی یا شکاف بین نسلی مشهود است. به وسیله‌ی سبک زندگی، فرهنگ‌سازی و آموزش، می‌توان یک جامعه را برای پذیرش احکام و قوانینی غیر از فرهنگ عرفی که به آن عادت کرده و آن را باور نموده‌اند، آماده نمود و گرایش و تفکر آن‌ها را تغییر داد. سبک زندگی پدیده‌ای چند وجهی است که تمام جنبه‌های روزمره‌ی انسانی از قبیل آداب و رسوم، کار، روابط اجتماعی، طرز تفکر، رفتار، احساسات و عواطف را در بر می‌گیرد. نگرش‌های عرفی جامعه مسلمانان و هم‌چنین جامعه ایران در برخی موارد، متفاوت، مخالف و متعارض آموزه‌های فقهی و قوانین حقوقی ایران است. در تعارض نگرش عرفی با احکام فقهی حقوقی، برخی امور مانند منع زوجه از صلح با والدین، هم باطل شرعی و هم باطل عرفی است و برخی امور از نظر عرف باطل است در حالی که شارع آن را اجازه داده مانند دستمزد گرفتن زنان برای شیردهی به فرزند خود که به لحاظ شرعی مجاز هستند ولی عرف این کارها را ناپسند و باطل می‌داند. برخی امور نیز از نظر عرف باطل نیست اما از نظر شارع باطل است مانند الزام به تهیه جهیزیه توسط زوجه که هیچ مبنای شرعی ندارد ولی عرف به شدت آن را تأیید و تأکید می‌کند. هم‌چنین مواردی وجود دارد که نگرش ناصحیح عرفی ناشی از سوء برداشت و عدم لحاظ حدود و ثغور مجوزهای شرعی و با سوء استفاده از آن‌ها ایجاد شده است. پایش و رصد مصادیق نگرش عرفی در موضوعی که دچار انحراف از مسیر مستقیم مرسوم فقهی شده است و در بسیاری از موارد تا مرز ایجاد تعارض پیش رفته است و بررسی علل و آثار آن، موجب آگاهی بخشی و در نتیجه مقدمه‌ای برای برنامه‌ریزی برای اصلاح و هم‌گرایی نگرش عرفی با آموزه‌های فقهی و قوانین خانواده خواهد شد. با تطابق عرف با اصول و ارزش‌های دینی، تدوین قوانین و مقررات عادلانه و حفظ حقوق شهروندان و از طرف دیگر پذیرش احکام و قوانین و پایبندی به آن، به سهولت میسر خواهد شد. از جمله دلایل باورهای بی‌اساس و عرف‌های نابهنجار و مخالف با احکام شرع در حوزه‌ی خانواده، می‌توان به حکومت‌هایی که بر اجرای قوانین وضع شده غیر شرعی پافشاری کرده‌اند، تحجر و جمودگرایی، پدیده‌ی روشن‌فکری، موضع انفعالی جوامع اسلامی در قبال فرهنگ غربی اشاره کرد. آسیب‌های ناشی از عرف فاسد و خلاف مذهب ناشی از رشد تفکرات زنانگی، دوری از اسلام و وهن اسلام و نظام مبتنی بر احکام اسلامی می‌باشد. دگرگونی ارزش‌ها در زنان یک جامعه بستر بسیار مناسبی برای دگرگونی ساختار ارزش‌های فرهنگی و اجتماعی آن جامعه را فراهم

می‌کند. فرهنگ و عرف فاسد باعث محرومیت جامعه از ثمرات حضور زنان مومن و متخصص، بحران‌های اجتماعی و ناهنجاری در خانواده، به خصوص بانوان، افت منزلت زن و ضایع شدن حقوق آنان و در مواردی افزایش گناه و فساد در جامعه را فراهم می‌کند. یکی از عوامل تاثیر گذار بر خانواده سبک زندگی است. در واقع سبک زندگی نمودی از جهت گیری و عادات روزانه است. تغییرات در سبک زندگی با شکل گیری فرهنگ مردم رابطه نزدیک دارد بنابراین شناخت لازم در مورد فرهنگ جامعه از طریق شناخت سبک زندگی آن جامعه به دست می‌آید. بنابراین آگاهی بخشی وسیع نسبت به تعارضات موجود در عرف و وضعیت موجود با فقه و وضعیت مطلوب و مورد قبول اسلامی و تبیین آثار سوء و آسیب‌های آن‌ها و اطلاع رسانی از عواقب این مسیر و تلاش در جهت ایجاد و توسعه دانش افراد باهدف ایجاد توانمندی در فهم دقیق احکام اسلامی و تشخیص عرف مورد تائید شارع از خرافات و سنت‌ها و عرف‌های غلط ولی متعارف در جامعه، امری ضروری و اجتناب ناپذیر است؛ زیرا وظیفه افراد مسلمان و جامعه اسلامی است که با افزایش آگاهی زمینه و ظرفیت تائید و قبول عرف‌های مبتنی بر اسلام و مخالفت با عرف‌های غلط را مهیا کنند.

سهم نویسندگان: دکتر زهرا سادات میرهاشمی: ایده پردازی در خصوص موضوع، راهنمایی جهت گردآوری اطلاعات و داده‌ها، تحلیل محتوا، ارسال و اصلاح مقاله، و نویسنده مسئول؛ دکتر لیلا ثمنی: طراحی چارچوب کلی، تحلیل محتوا؛ حوریه نامی: جمع آوری اطلاعات و تدوین محتوای اولیه.

سپاسگزاری: تشکر از تمامی افراد که در روند تحقیق به محققان یاری رسانده اند.

تعارض منافع: نتایج این تحقیق با منافی تعارض ندارد.

منابع مالی: منبع مالی خاصی مانند سازمان مشخصی تحقیق حاضر را حمایت مالی نکرده است.

References

The Holy Quran.

- Abbasi, M. (2007). Factors of aversion to religion and tendency of young people towards western culture. *Knowledge*, 116, 1-20. [Persian] URL: <http://ensani.ir/fa/article/69775>
- Adler, A. (1932). *What life should mean to you*. London: Bishop and Sons. URL: <https://ecosystemic-psychology.org.za/home/essays/what-is-the-meaning-of-life>
- Amin, Q. (1899). *Written by women*. Cairo: Maktaba Al-Targhi. URL: <http://www.lib.ir/book/70509321>
- Amini, A. (1999). *Changing clothes and uncovering hijab according to documents*. Tehran: Historical Documents Review Center. [Persian] URL: <https://www.gisoom.com/book/1254957/>
- Ayazi, M. (2007). *The criteria of rulings and methods of its exploration*. Qom: Research Institute of Islamic Sciences and Thought. [Persian] URL: <https://www.gisoom.com/book/1659419>
- Azimzadeh Ardabili, F., & Mohammadi Arani, A. (2013). The role of customs in interpreting the financial rights of couples. *Fiqh and Islamic Law Research*, 8(29), 79-96. [Persian] URL: <https://sid.ir/paper/134328/fa>
- Bakhtiarifar, A. (2017). Asociological study of economic and social class on the value system of women in Isfahan. *Scientific Social Research Journal of Islamic Azad University*,

- Shushtar Branch Eleventh year*, 3(39), 177-206. [Persian] URL: https://jss.shoushtar.iau.ir/article_670842.html?lang=en
- Banifatemeh, H., & Taheri, T. (2009). Identifying the cultural-social factors on the satisfaction rate of matrimony among married women in Azarshahr. *Journal of Sociology Studies*, 2(2), 7-29. [Persian] URL: https://jss.tabriz.iau.ir/article_520928.html?lang=en
- Corey, G. (2005). *Theory and application of counseling and psychotherapy*. Translated by Seyed Mohammadi, Y. (2022). Tehran: Aras Baran publication. [Persian] URL: <https://www.adinehbook.com/gp/product/9646389212>
- Dinkmeyer, J. R., Carlson, J., & Michel, R. E. (2016). *Consultation: Creating School-Based Interventions*. New York: Routledge's Press. [Persian] URL: <https://www.routledge.com/Consultation-Creating-School-Based-Interventions/Dinkmeyer-Jr-Jon-Michel/p/book/9781138910256>
- Emami, P., Hashemianfar, S. A., Haghghatian, M. (2018). Explaining the relationship between modernity and family orientation in Isfahan. *Sociology of Social Institutions*, 5(11), 227-251. [Persian] URL: https://ssi.journals.umz.ac.ir/article_1915.html?lang=en
- Fahimi, F. (2009). *Women and financial rights*. Tehran: Khorsandi. [Persian] URL: <https://www.gisoom.com/book/1758215>
- Fatahizadeh, F. (2008). *Women in Islamic history and thought*. Qom: Bostan Kitab Institute. [Persian] URL: <https://www.gisoom.com/book/1496128>
- Fazel Lankarani, M. (2017). *Muharram Benefits*. Qom: Jurisprudential Center of Imams Athar. [Persian] URL: <https://noo.rs/SgBPu>
- Feiz, A. R. (2008). *The dynamics of jurisprudence and ijtehad in the light of custom*. Tehran: Research Institute of Humanities and Cultural Studies. [Persian] URL: <https://sid.ir/paper/420325/fa>
- Haeri, S. K. (1987). *The Principles of Principles*. Qom: School of Islamic Studies. [Persian] URL: <https://noo.rs/DnFh6>
- Husain, A., & Anas, M. (2016). Role of lifestyle behaviours in maintaining physical and mental health. *International Journal of Physical Education, Sports and Health*, 3(4), 237-241. URL: https://www.researchgate.net/publication/306091750_Role_of_lifestyle_behaviours_in_maintaining_physical_and_mental_health
- Ibn Torab, M. (2010). The role of customs in the rights of spouses. *Jurisprudence and Family Law*, 52(1), 1-20. [Persian] URL: <https://ensani.ir/fa/article/299744/%D9%>
- Izadifard, A., & Nematzadeh, R., & Kaviar, H. (2018). Custom and its position in deriving Sharia rules. *Fiqh and Islamic law studies*, 1(1), 45-73. [Persian] URL: https://feqh.semnan.ac.ir/article_1846.html
- Javadi Amoli, A. (1999). *Woman in the mirror of glory and beauty*. Qom: Dar al-Hadi. [Persian] URL: <https://www.gisoom.com/book/1402472>
- Jokar, M. (2012). *A short passage on the influence of modernism on the family with an emphasis on the Iranian family, a collection of articles of the third meeting and strategic thoughts of women and the family*. Tehran: Payam Adalat. [Persian] URL: <https://lib.wrc.ir/scholar/>

[view/1/23743](#)

- Katouzian, N. (1996). *Introduction to the science of law and the study of Iran's legal system*. Tehran: Publishing Company. [Persian] URL: <https://www.gisoom.com/book/11312590>
- Manouchehrabadi, A., Hashemi, M., & Hessari, F. (2017). Investigating the impact of the socio-economic base of the family on the lifestyle (A case study of youth aged 15 to 29 in Kermanshah). *Journal of Maritime Security*, 30(3), 61-79. [Persian] URL: <https://civilica.com/doc/1533769/>
- Mirhashemi, Z., & Samani, I., & Nademi, H. (2022). The contradiction in the wife's rights between the conventional view and the Islamic view. *Islamic Iranian Progress Model*, 10(3), 217-236. [Persian] URL: https://www.ipoba.ir/article_152044_49c5d27937468205627b628365bda59f.pdf
- Mohammadi, F., Heidari, A., Habibi, Y., Boromand, S., Kohan, S., & Heidari, Z. (2017). Exploring the effective factors on young adult compliance of healthy lifestyle: A qualitative study. *North Khorasan University of Medical Sciences*, 9(1), 121-134. [Persian] URL: <http://journal.nkums.ac.ir/article-1-1128-fa.html>
- Motahari, M. (1999). *Collection of works, teacher's answers*. Tehran: Sadra. [Persian] URL: <https://www.gisoom.com/book/1373006>
- Muzaffar, M. (1984). *Principles of Jurisprudence*. Tehran: Islamic Knowledge Publishing. [Persian] URL: <https://www.gisoom.com/book/1152033>
- Pishgahi Fard, Z., & Qudsi, A. (2010). Cultural theories of feminism and its implications on Iranian society. *Women in culture and art*, 1(3), 109-132. [Persian] URL: <https://sid.ir/paper/160536/fa>
- Rabbani Isfahani, H., & Yazd Chasti, B. (2015). Qualitative investigation of the effect of radical feminism on the role of women in the family institution and its comparison with the provisions of Islam (case study of women in Isfahan city). *Applied sociology*, 26(2), 125-140. URL: https://jas.ui.ac.ir/article_18398.html
- Shabanpour, M., & Basharti, Z. (2015). Quranic components of Jahili culture and its examples in modern societies. *Quarterly History of Islamic Culture and Civilization*, 19(1), 7-28. [Persian] URL: <https://sid.ir/paper/225004/fa>
- Vatani, S., & Saei, M. (2013). The study of the relationship between the enjoyment of new media and the younger generation's commitment to social values (Case Study: Islamic Azad University of Tabriz, East Azerbaijan Science and Research Branch). *Journal of Sociology Studies*, 6(18), 27-46. [Persian] URL: https://jss.tabriz.iau.ir/article_521129.html?lang=fa